

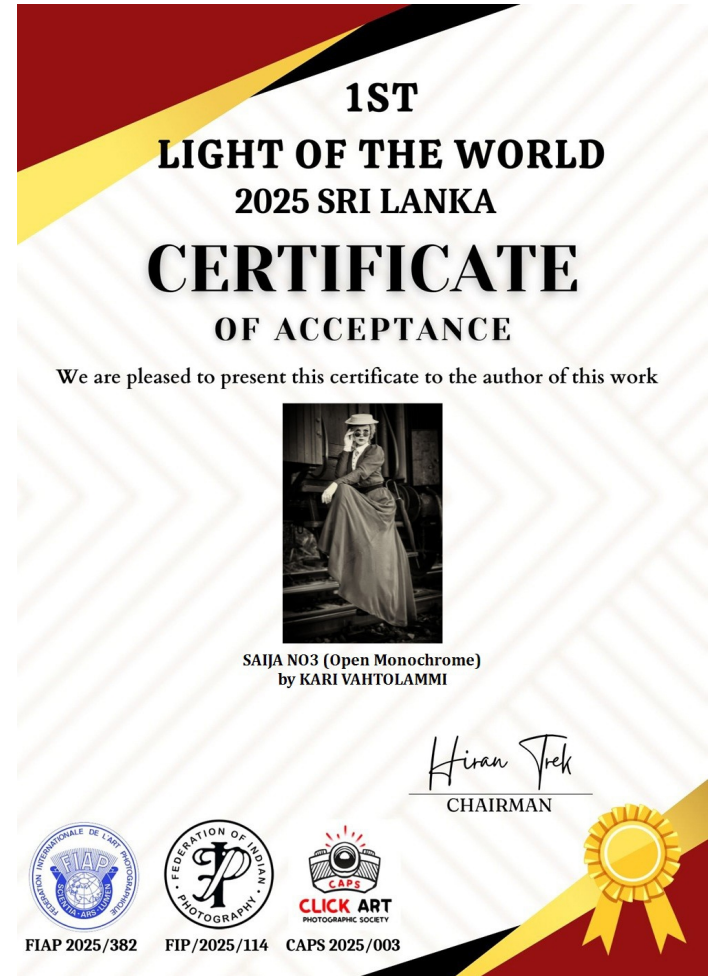
Tekijänoikeuksista ja hiukan muustakin

Kari Vahtolammi, Tampereen Valokuvausseura Ry

<https://www.karikuva.com>

Mistä puhutaan

- Tekijänoikeudet
- Hiukan sopimusasiaa
- Missä saa kuvata
- Mitä saa julkaista
- Ihan vaan keskustelua

Tekijänoikeudet 1

- Tekijänoikeudet valokuvaajan IPR-oikeutena
 - Ovat osa aineetonta omaisuutta
 - Antavat yksinoikeuden kuvan käyttöön ja levitykseen
 - Koostuvat taloudellisista oikeuksista (kopiointi, levitys, käyttö)
 - Sisältävät myös moraaliset oikeudet (tekijän nimi, teoksen kunnioitus)
 - Eivät vaadi rekisteröintiä → syntyvät automaattisesti teoksen luomishetkellä
 - Mahdollistavat rahallistamisen: myynti, lisensointi, käyttöoikeudet
 - Oikeuksia voidaan luovuttaa, rajata tai lisensoida, mutta ei täysin luopua moraalisista oikeuksista

Tekijänoikeudet 2

- Valokuvan suoja
 - Suoja voi syntyä kahdella eri tavalla:
 - Valokuvana (49§)
 - suoja-aika 50 v. kuvan ottamisesta
 - ei vaadi teoskynnyksen ylittymistä
 - Valokuvateoksena
 - suoja-aika 70 v. tekijän kuolemasta
 - edellyttää riittävää omaperäisyyttä (= teoskynnys)
 - Sama kuva voi olla suojattu molemmilla tavoilla

Tekijänoikeudet 3

- Valokuvan suoja
 - Valokuva on aina suojattu valokuvana
 - Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna:
 - valmistamalla siitä kappaleita;
 - saattamalla se yleisön saataviin.
 - Oikeus valokuvaan on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin.
 - Pikku poikkeus
 - Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske valokuvaa kuvataiteen teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt

Tekijänoikeudet 4

- Teos valokuvassa
 - Teos = riittävän omaperäinen ja itsenäinen luomus
 - Valokuvalla korkea kynnys tulla teokseksi
 - Pelkkä tekninen taito ei riitä → tarvitaan luovaa panosta
 - Teoskynnys ylittyy usein taiteellisissa tai erityisen omaperäisissä kuvissa
 - Kun kuva on teos → saa vahvemman ja pidemmän suojan (tekijänoikeuslaki, 70 v tekijän kuolemasta)

Tekijänoikeudet 5

- Teoskynnys
 - Väittäisin, että toinen on teos ja toinen valokuva

Tekijänoikeudet 6

- Tekijänoikeuden kaksi puolta:
 - Taloudelliset oikeudet:
 - oikeus määrätä teoksen käytöstä, kopioinnista ja levityksestä
 - voidaan luovuttaa tai lisensoida
 - mahdollistaa teoksen rahallisen hyödyntämisen
 - Moraaliset oikeudet
 - oikeus tulla nimetyksi tekijänä
 - oikeus, ettei teosta muuteta tai käytetä loukkaavalla tavalla
 - eivät ole luovutettavissa kokonaan
 - Ero: taloudelliset liittyvät käyttöön ja ansaintaan, moraaliset tekijän henkilökohtaiseen asemaan

Tekijänoikeudet 7

- Taloudelliset oikeudet ja ansainta
 - Tekijällä yksinoikeus määrätä teoksen käytöstä
 - Käytön muodot → valokuvaajan ansaintamallit:
 - Myynti (kuvan omistusoikeuden luovutus)
 - Lisensointi (käyttöoikeus rajatusti, esim. kerta/jatkuva käyttö)
 - Kuvapankit (laaja lisenssimyynti)
 - Toimeksiannot (asiakas maksaa käyttöoikeudesta, ei automaattisesti oikeuksista)
 - Oikeuksia voidaan rajoittaa, rajata ja hinnoitella eri tavoin
 - Lähtökohta: tekijänoikeus säilyy aina kuvaajalla, ellei erikseen luovuteta

Tekijänoikeudet 8

- Moraaliset oikeudet valokuvaajalla:
 - Tekijän henkilökohtainen oikeus teokseen
 - Oikeus tulla nimetyksi tekijänä
 - Oikeus, ettei teosta muuteta tai käytetä loukkaavalla tavalla
 - Ei siirrettävissä kokonaan → tekijä säilyttää aina perusoikeudet
 - Tavoite: turvata tekijän henkilökohtainen asema ja teoksen kunnioitus

Tekijänoikeudet 9

- Tekijänoikeudet käytännössä – valokuvaajan näkökulma:
 - Taloudelliset oikeudet:
 - Myynti, lisensointi, kuvapankit, toimeksiannot
 - Tekijä päättää hinnan, käyttöehdot ja laajuuden
 - Moraaliset oikeudet
 - Tekijän nimen mainitseminen julkaisussa
 - Muokkauskielto tai loukkaava käyttö
 - Käytännön yhteys
 - Taloudellinen hyödyntäminen ei poista tekijän moraalisia oikeuksia
 - Molemmat oikeudet toimivat rinnakkain, turvaten sekä ansaintaa että henkilökohtaista asemaa

Tekijänoikeudet 10

- Kaupallinen käyttö – lupa-asiat
 - Ihmisten kuvaaminen
 - Julkaisulupa (model release) tarvitaan, jos kuvia käytetään kaupallisesti
 - Vapaa-ajan tai yksityiskuva ei poista tarvetta luvan saamiseen kaupalliseen käyttöön
 - Taideteokset ja yksityiset kohteet
 - Teosten suoja voi estää niiden kaupallisen käytön kuvassa
 - Rakennukset, patsaat, maalaukset ym. → tekijänoikeus tai julkaisurajoitukset voivat koskea
 - Huomioi sijainti ja teoksen tyyppi, eri maissa eri säännöt
 - Käytännössä
 - Arvioi, tarvitaanko lupa julkaisulle
 - Taloudellinen hyödyntäminen edellyttää sekä tekijänoikeuksien että yksityisyyden huomioimista

Kysymyksiä?

Missä saa kuvata

- Kuvamisoikeus julkisilla paikoilla – perustuslain näkökulma
 - Sananvapaus ja ilmaisunvapaus
 - Perustuslaki turvaa sananvapauden ja tiedonvälityksen
 - Valokuvaaminen voidaan nähdä osana ilmaisunvapautta
 - Julkiset paikat
 - Kadut, puistot, aukiot
 - Julkisella paikalla kuvaaminen perustuu periaatteessa perustuslain suojaan
 - Rajoitukset
 - Ihmisten yksityisyyden kunnioittaminen. Eli kaikkea mitä voi kuvata ei voi julkaista
 - Julkaisun rajoitukset eivät kumoja kuvaamisoikeutta, mutta kaupallinen käyttö voi edellyttää lupaa

Missä saa kuvata - 2

- Lyhyt oppimäärä
 - Yksityiset alueet, joihin on vapaa pääsy
 - Kaupat, kahvilat, museot voi kuvata, jos tilassa saa liikkua vapaasti
 - Omistajalla oikeus poistaa henkilö tilasta (esim. “huono asiakas”)
 - Vapaa pääsy $\approx$ kuvausoikeus
 - Omistajan oikeus tilan hallintaan voi rajoittaa kuvaamista käytännössä
 - Virkavalta muuten sitten voi sakottaa niskuroinnista

Missä saa kuvata - 3

- Missä ei saa kuvata vapaasti
 - Yksityiset kodit ja tilat (kotirauha)
 - Suojattu koti- ja yksityisyyden suojalla
 - Kuvaaminen ilman lupaa kielletty
 - Virastot ja hallintorakennukset
 - Turvallisuus- ja yksityisyysnäkökohdat rajoittavat kuvaamista
 - Teollisuus- ja työtilat
 - Liikesalaisuudet ja työpaikan sisäiset säännöt voivat estää kuvaamisen
 - Sotilasalueet
 - Vakituiset ja tilapäiset harjoitusalueet → luvanvaraisia, usein kuvauskielto
- Turvallisuussyyt ja salassapito

Missä saa kuvata - 4

- Yhteenveto
 - Vapaata kuvaamista rajoittavat yksityisyys, turvallisuus ja salassapito
 - Ennen kuvaamista: tarkista alueen säännöt ja lupaedellytykset

Missä saa kuvata - 5

- Kuvauskielto lipunmyynnin takia
 - Esitykset ja tapahtumat
 - Teatterit, konsertit, elokuvat → lippuun voi sisältyä kuvauskielto
 - Kieltoa on noudatettava kaupallisen ja ei-kaupallisen käytön osalta
 - Museot ja näyttelyt
 - Pääsylippu tai sääntö voi rajoittaa kuvaamista
 - Taideteosten tekijänoikeus + museon sääntö → yhdistelmä rajoituksia
 - Käytännön ohje
 - Lipun ostaminen ≈ hyväksyntä säännöille
 - Kuvauskieltoa ei saa ohittaa → laillinen ja eettinen velvoite
 - Yhteenveto
 - Kuvausoikeus ei ole absoluuttinen, vaikka tila olisi julkinen
 - Lipunmyynnillä voidaan asettaa voimassa olevia rajoituksia

Missä saa kuvata - 6

- Kotirauha ja kuvaaminen
 - Kotirauha suojaa yksityisiä tiloja
 - Kodit, asuintilat → kuvaaminen ilman lupaa kielletty, jos joku on paikalla
 - Tavoitteena turvata yksityisyys ja rauha
 - Poikkeus tyhjät tilat
 - Tyhjä, aidattu piha tai talo → kuvaaminen sallittua, kun ketään ei ole paikalla
 - Ei rikota kotirauhaa, kun henkilöitä ei ole läsnä
- Käytännön ohje
 - Ennen kuvaamista arvioi, onko alue yksityinen ja käytössä
 - Ihmisten poissaolo tekee kuvauksesta laillista, mutta eettisyys kannattaa huomioida
- Yhteenveto
 - Kotirauha rajoittaa kuvaamista vain, kun tilassa on ihmisiä
 - Tyhjät yksityiset tilat voidaan kuvata, mutta julkaisuun saattaa silti liittyä rajoituksia

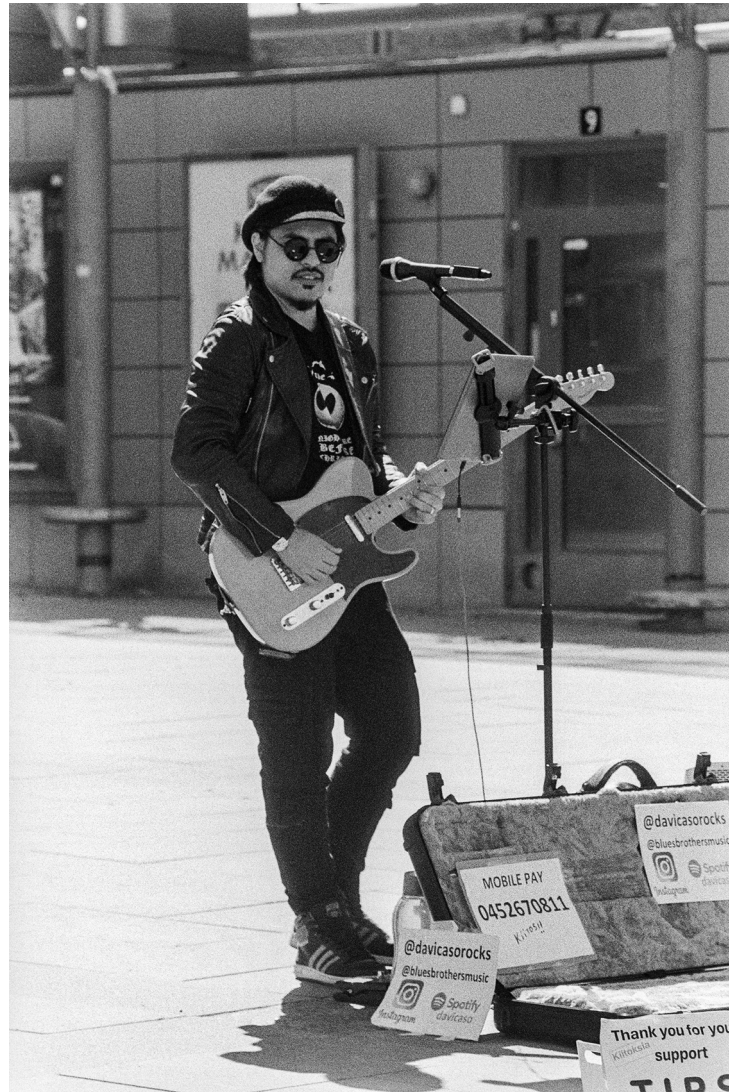
Missä saa kuvata - 7

- Yksityisyys työelämässä ja valvontakamerat
 - Työpaikan kuvaaminen
 - Kuvaaminen valvontaa tai dokumentointia varten ei ole vapaata
 - Työntekijöiden yksityisyyden suoja rajoittaa valvontakuvien käyttöä
 - Peruste vaaditaan
 - Kuvaaminen ja tallentaminen edellyttää selkeää, laillista tarkoitusta
 - Esim. turvallisuus, työtehtävien dokumentointi, sopimusperusteinen valvonta
 - Käytännön ohje
 - Henkilöitä ei saa kuvata ilman perusteltua syytä
 - Julkaisua tai ulkopuolista käyttöä varten tarvitaan erillinen lupa
 - Yhteenveto
 - Työelämässä yksityisyys voi rajoittaa kuvaamista
 - Kuvaamisen peruste ja tarkoitus on dokumentoitava ja sen on oltava lainmukainen

Missä saa kuvata - 8

- Moraali ja etiikka
 - Vaikka kuvaaminen on sallittua, kuvaajan tulee huomioida:
 - ihmisten yksityisyys
 - tilanteen arkaluonteisuus
 - kaupallinen vs. ei-kaupallinen käyttö
 - Yhteenveto
 - Laillinen oikeus ≠ automaattinen lupa julkaista tai käyttää kuvia
 - Etiikka ja moraali ohjaavat vastuullista kuvaamista julkisilla paikoilla

Kysymyksiä ja ihmettelyä

Mitä voi julkaista - 1

- Julkaiseminen – rajoitukset
 - Tekijänoikeus
 - Teokset kuvassa voivat vaatia julkaisuluvan
 - Ihmisten kuvat
 - Julkaisulupa tarvitaan kaupalliseen käyttöön
 - Yksityisyyden suoja rajoittaa tunnistettavissa olevien kuvien julkaisemista
 - Kaupallinen vs. Ei-kaupallinen
 - Ei-kaupallinen julkaisu voi olla vapaampaa, mutta tekijänoikeus ja moraali huomioitava
 - Yhteenveto
 - Julkaiseminen ei ole automaattisesti vapaata
 - Tekijänoikeus ja yksityisyyden suoja ohjaavat vastuullista käyttöä

Mitä voi julkaista - 2

- Sananvapaus ja julkaiseminen
 - Perustuslaki ja sananvapaus
 - Julkaiseminen on lähtökohtaisesti sallittua
 - Perustuslaki turvaa ilmaisunvapauden
 - Rajoitukset ja vastuu
 - Tekijänoikeus, yksityisyyden suoja ja muut lait voivat rajoittaa julkaisemista
 - Laillinen julkaisu ei poista mahdollisia jälkisanktioita (esim. loukkaus, sopimusrikkomus)
- Moraali ja etiikka
 - Vaikka laki sallii, vastuullinen julkaisu huomioi yksityisyyden, oikeudet ja eettiset näkökulmat
- Yhteenveto
 - Sananvapaus antaa oikeuden, mutta ei automaattista suojaa seurauksilta
 - Julkaiseminen vaatii harkintaa ja vastuullisuutta

Mitä voi julkaista - 3

- Tekijänoikeuden rajoitukset
 - Teoksen toisintaminen
 - Tekijänoikeus antaa yksinoikeuden kopiointiin
 - Ilman lupaa toisintaminen on rajoitettua
 - Käyttö loukkaavassa yhteydessä
 - Moraaliset oikeudet suojaavat tekijää
 - Teosta ei saa käyttää tavalla, joka loukkaa tekijän kunniaa tai mainetta
 - Taloudellinen vs. moraalinen puoli
 - Taloudelliset oikeudet → käyttö, kopiointi, levitys
 - Moraaliset oikeudet → nimen mainitseminen, kunnioitus, loukkaamattomuus
 - Yhteenveto
 - Tekijänoikeus rajoittaa sekä teoksen kopiointia että sen loukkaavaa käyttöä
 - Oikeudet toimivat rinnakkain, turvaten tekijän sekä taloudelliset että henkilökohtaiset edut

Mitä voi julkaista - 4

- Tekijänoikeuden rajoitukset
 - Teoksen toisintaminen
 - Tekijänoikeus antaa yksinoikeuden kopiointiin
 - Ilman lupaa toisintaminen on rajoitettua
 - Käyttö loukkaavassa yhteydessä
 - Moraaliset oikeudet suojaavat tekijää
 - Teosta ei saa käyttää tavalla, joka loukkaa tekijän kunniaa tai mainetta
 - Taloudellinen vs. moraalinen puoli
 - Taloudelliset oikeudet → käyttö, kopiointi, levitys
 - Moraaliset oikeudet → nimen mainitseminen, kunnioitus, loukkaamattomuus
 - Yhteenveto
 - Tekijänoikeus rajoittaa sekä teoksen kopiointia että sen loukkaavaa käyttöä
 - Oikeudet toimivat rinnakkain, turvaten tekijän sekä taloudelliset että henkilökohtaiset edut

Mitä voi julkaista - 5

- Graffiti ja kaupallinen käyttö – tekijänoikeusnäkökulma
 - Graffititeos voi olla tekijänoikeuden suojaama, vaikka se olisi tehty luvattomasti
 - Tekijänoikeus suojaa teosta, ei sen toteutustapaa
 - Kaupallinen käyttö ilman lupaa voi loukata:
 - Moraalisia oikeuksia (tekijän nimen mainitseminen, teoksen kunnioitus)
 - Esimerkki: H&M käytti Revokin graffitiä mainoksessa ilman lupaa → tekijä nosti kanteen
 - Lopulta H&M perui käytön ja pyysi anteeksi
 - Julkisella paikalla oleva teos ≠ automaattista lupaa kaupalliseen käyttöön
 - Käytännön opetus: kysy lupa ennen kaupallista julkaisua, vaikka teos olisi julkisesti näkyvissä
 - Linkit:
 - <https://yle.fi/a/3-10120111>
 - https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/494973/Tenkanen_Teemu.pdf

Mitä voi julkaista - 6

- Eläinten kuvien julkaiseminen:
 - Yksityisyyden suoja ei koske eläimiä
 - Ei voi estää kuvien julkaisua lehmistä, lampaista, koirista tai muista eläimistä
 - Ei vaadi lupaa omistajalta
 - Julkaisun rajoituksia ei synny yksityisyyden perusteella
- Kaupallinen ja ei-kaupallinen julkaisu
 - Vapaa julkaisu, myös kaupallisesti, kunhan tekijänoikeudet muihin elementteihin (esim. tausta) huomioidaan
- Käytännön ohje
 - Eläinkuvien julkaisu on sallittua
 - Älä liioittele perusteita, yksityisyyteen vetoaminen ei päde eläimiin

Mitä voi julkaista - 7

- Ihmiskuvien julkaisurajoitukset
 - Kotirauha – kuvan ottaminen tai julkaiseminen yksityistiloissa ilman lupaa
 - Rikoslaki eli esimerkiksi kunnianloukkaus tai häirintä
 - Yksityisyyden suoja eli henkilön tunnistettavissa oleva kuva ilman lupaa
 - Henkilötietojen sähköinen julkaisu. Tietosuoja ja GDPR-vaatimukset
- Yhteenveto
 - Julkaisurajoituksia voi tulla useasta suunnasta
 - Ennen julkaisua arvioi oikeudelliset ja eettiset näkökulmat

Mitä voi julkaista - 8

- Katukuvien julkaiseminen – eettiset näkökohdat
 - Laillisuus ja GDPR
 - Julkisilla paikoilla kuvaaminen usein sallittua
 - Julkaisussa henkilötietojen suoja (GDPR) voi tulla mukaan
 - Etiikka ja moraali
 - Vaikka kuva on laillinen, sen julkaisu ei aina ole eettisesti oikeutettua
 - Arvioi kuvattavien yksityisyyttä, tilanneherkkyyttä ja tarkoitusta
 - Pohdinnan apuna
 - Journalistiset ohjeet ja eettiset periaatteet voivat ohjata päätöstä
 - Esim. vältetään tunnistettavissa olevien henkilöiden loukkaamista tai häirintää
 - Yhteenveto
 - Laillinen ei tarkoita aina eettisesti hyväksyttävää
 - Julkaisupäätöksessä huomioi etiikka, moraali ja oikeudelliset rajoitukset

Mitä voi julkaista - 9

- Julkista valtaa käyttävät – yksityisyyden suoja
 - Matalampi kynnys
 - Poliittiset päättäjät, virkamiehet → yksityisyyden suoja on rajoitetumpi
 - Toimintaa arvioidaan myös julkisuuden ja viran hoidon kautta
 - Rajoitukset
 - Julkaisussa tulee silti välttää tarpeeton loukkaaminen, kunnianloukkaus ja häirintä
 - Henkilötietojen suoja ja eettiset periaatteet ohjaavat julkaisemista
 - Käytännön ohje
 - Julkisen vallan käyttäjän kuvia voidaan julkaista enemmän kuin yksityishenkilöiden
 - Arvioi aina julkaisemisen tarkoitus ja vaikutus henkilöön
 - Yhteenveto
 - Laillinen ja eettinen arviointi tärkeää, mutta julkisuus luo laajemman oikeuden arvioida toimintaa

Mitä voi julkaista - 10

“Kuvan ottaminen on taito, vastuullinen julkaisu on taidetta.”

Kysymyksiä

Kiitos

